

تأثیر مهارت‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان سنندج

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳

کد مقاله: ۸۸۷۱۰

ناصر عطایی^۱

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تأثیر مهارت‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان سنندج روش تحقیق، توصیفی بود. نتایج حاصل از مطالب حاکی از آن است نتایج پژوهش‌های مشابه نیز حاکی از آن است که ارائه برنامه‌های پیش‌دبستانی نه تنها موجب افزایش توانایی‌های ذهنی کودک می‌گردد بلکه اثرات درازمدتی را نیز سازگاری آنان با محیط کلاس و پیشرفت تحصیلی در دوران دبستان جای می‌گذارد. از طرفی برای ایجاد پیشرفت در امور زندگی باید دوره‌ی شش‌ساله اول زندگی توجه خاصی مبذول شود تا زیربنای محکمی برای مراحل بعدی پی‌ریزی گردد، همچنین، آموزش‌هایی می‌بینند که منجر به جدایی آنها از وابستگی خانواده می‌گردد و نیز می‌آموزند که زندگی فقط محصور به خانواده نیست و باید از تجربه‌های دیگران استفاده کنند یکی از مهمترین دستاوردهای دوران کودکی کسب مهارت‌های اجتماعی است این مهارت‌ها مجموعه رفتارهای قابل قبولی است که یادگیری آن فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر برقرار کرده و از واکنش‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند.

واژگان کلیدی: آموزش‌های پیش‌دبستانی مهارت‌های اجتماعی، پیشرفت تحصیلی.

آموزش در دوران اولیه کودکی مورد توجه و علاقه طیف وسیعی از دست اندرکاران تعلیم و تربیت، روان‌شناسان فلاسفه و دانشمندان فیزیولوژی بیولوژی و بسیاری از زنان و مردان حرفه‌های گوناگون بوده است. امروزه بسیاری از اندیشمندان، سال‌های پیش دبستانی را پرثمرترین سال‌ها برای یادگیری و آموزش می‌دانند و معتقدند که کودک خردسال با سرعتی بیشتر از آنچه بعدها خواهد توانست، یاد می‌گیرد و ارتباطات و تداعی‌های ذهنی اولیه او از چنان پایداری برخوردارند که در سال‌های بعدی چنین دوامی ندارد. در عصر جدید توجه و علاقه به تعلیم و تربیت در پیش دبستانی افزایش یافته و تاکید آن به خصوص در مورد ارزش‌های مفید دوران پیش از دبستان برای تمامی کودکان می‌باشد به نظر می‌رسد که روز به روز مردم به قبول و شناخت تجارب دوران قبل از مدرسه توجه بیشتری نشان می‌دهند در دو سه دهه اخیر در کشور ما، هم والدین و هم مربیان توجه ویژه‌ای به بهبود رشد اجتماعی کودکان پیدا کرده‌اند و این امر اهمیت تعلیم و تربیت را در دوران کودکی نشان می‌دهد رشد انسان از تولد و حتی پیش از تولد، تا هفت سالگی مسئله‌ای است که کم و بیش در سرتاسر جهان به آن توجه کرده‌اند. اکنون این مرحله رشد را از حساس‌ترین و مهمترین مراحل رشد انسان می‌دانند. سال‌های اولیه زندگی کودک از نظر تعلیم و تربیت چنان پر اهمیت است که حتی یک ساعت تأخیر در آن زبان‌بار است و اگر گفته شود هر کسی فرزند دوران کودکی خویش است اغراق نخواهد بود برای پر بارتر کردن این سال‌های طلایی مراکز پیش دبستانی نقش مهمی بر عهده دارند. (کاکیا، ۱۳۸۸)

آموزش‌های پیش دبستانی به کلیه آموزش‌هایی اطلاق می‌گردد که از زمان تولد کودک شروع شده و تا آغاز اولین سال دبستان یعنی در شش سالگی ادامه می‌یابد این دوره از اساسی‌ترین و مهمترین مراحل رشد و نمو آدمی و مبنای تمام فعالیت‌های تعلیم و تربیت است. توجه به آموزش‌های پیش دبستانی و تلاش در جهت بهبود وضعیت این آموزش‌ها در جهان تحت تأثیر تلاش‌های پیشگامان تعلیم و تربیت مانند (فرول ۱۸۵۲)، مونتسوری (۱۹۵۲) و گزل (۱۹۸۶) در قرن هجدهم آغاز گردید (مفیدی، ۱۳۸۹) هدف از ایجاد مراکز پیش دبستانی کمک به رشد جسمی، ذهنی عاطفی و اجتماعی کودکان و جهان در نهایت کمک به شکوفایی استعدادها و آنان می‌باشد کودک از لحظه‌ای که چشم به گشاید به کمک حواس خود با محیط اطرافش ارتباط برقرار می‌کند. او کنجکاو، می‌خلاق و تشنه یادگیری است کنجکاو کودک اجتماعی شده به معنای همانی با قواعد، ارزش‌ها و نگرش‌های گروهی و اجتماعی است. در این فرآیند مهارت‌ها، دانش‌ها و شیوه‌های سازگاری را می‌آموزند و امکان روابط متقابل را در یک فرآیند مستمر به دست می‌آورند. اخوان تفتی و موسوی (۱۳۸۶) به بیان دیگر رشد اجتماعی مهمترین جنبه وجود هر شخص است. یکی از وظایف اجتماعی کودک خردسال فرا گرفتن مهارت در ایجاد رابطه متقابل و موفق با همسالان است کودکان دبستانی از طریق تعامل با همسالان رفتارهایی مانند رعایت نوبت، مشارکت همکاری و توجه به نظر دیگران و کنترل خشم را فرا می‌گیرند. فرا گرفتن این مهارت‌ها سبب ناسازگاری و شکست تحصیلی کودک در آینده می‌شود (وهاب و همکاران، ۱۳۹۱)

در نقطه مقابل این امر بسیاری از روانشناسان بر این باورند که رشد ناکافی مهارت‌های اجتماعی نقش بسزایی در ناکامی و شکست‌های آتی کودکان دارد. کودکانی که توانایی‌های ضروری برای کارکردهای بین فردی مؤثر را یاد نگرفته‌اند منزوی، پرخاشگر، تندخو و مورد تنفر دیگران قرار گرفته و توان همکاری مؤثر با دیگران را ندارند و به شدت در معرض خطرات جسمی، روحی و اخراج از مدرسه می‌باشند (محبی و همکاران، ۱۳۹۰) آموزش کودکان در سال اولیه زندگی از اهمیت خاصی برخوردار است. آموزش کودکان از طریق بازی‌های دوستانه محیطی را برای یادگیری کودکان به صورت مستقیم و غیرمستقیم فراهم می‌کند (مهدوی نیا و همکاران، ۲۰۱۰).

نمازی (۱۳۹۵) معتقد است شخصیت فرد در دوره پیش دبستانی شکل می‌گیرد. آرایه آموزش‌های اثر بخش در این دوران برای رشد بعدی کودک بسیار مهم است کودک نیاز به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی بیشتری دارد و حضور در محیط‌های پیش دبستانی این امکان را به او می‌دهد تا با دیگر همسن و سالان خود ارتباط برقرار کرده و به تدریج مهارت‌های اجتماعی لازم را برای برقراری روابط اجتماعی به دست بیاورد. بسیاری از پژوهشگران مهارت اجتماعی را به عنوان زیر مجموعه‌ای از سازه کفایت اجتماعی میدانند و معتقدند کودکان فاقد سطوح بالای مهارت‌های اجتماعی، نه تنها تعامل موفقیت آمیزی با همسالان خود ندارند، بلکه رفتارهای مشکل‌دار درونی‌سازی شده و برونی‌سازی شده را نیز بیشتر تجربه می‌کنند، افزون بر این مهارت‌های اجتماعی بالا موفقیت تحصیلی آینده را کاملاً پیش بینی میکنند (والثال و همکاران، ۲۰۱۱، استیتون و همکاران، ۲۰۰۷، احمدی و همکاران ۱۳۹۴، عصاره و همکاران، ۱۳۹۲). لیون مولفه‌های مهارت‌های اجتماعی را خود کنترلی، پشتکار، و دکارآمدی تحصیلی، مهارت رهبری، توانایی ارتباط اجتماعی می‌داند.

مهارت اجتماعی به وضوح نیازمند آموزش است یادگیری این مهارت‌ها وابسته به بافت و موقعیت خاص فرد است زیرا مهارت‌های اجتماعی مختلفی در موقعیت‌ها و تکالیف گوناگون حائز اهمیت است و افراد سالم به دلیل اینکه می‌توانند نشان‌های اجتماعی را شناسایی کرده و به آنها پاسخ مناسبی دهند خود را با موقعیت‌های گوناگون وفق می‌دهند اما افرادی که ناتوانی‌های رشدی دارند در طیف گسترده‌ای از رفتارهای اجتماعی با کاستی مواجه می‌شوند، اسمیت و همکاران، ۲۰۱۰).

دانش آموزی که مهارت‌های اجتماعی لازم را کسب کرده است فردی است که می‌تواند به خوبی با محیطش سازش کند و یا این که می‌تواند از طریق برقرار کردن ارتباط با دیگران از موقعیت‌های تعارض آمیز کلامی و فیزیکی اجتناب کند این گونه دانش آموزان رفتارهایی از خود نشان می‌دهند که منجر به پیامدهای مثبت روانی اجتماعی نظیر پذیرش توسط همسالان و رابطه مؤثر با دیگران می‌شود. از سوی دیگر کسانی که مهارت‌های اجتماعی لازم را کسب نکرده‌اند، اغلب به اختلال‌های رفتاری مبتلا می‌شوند از طرف همسالان پذیرفته نمی‌شوند، در میان همسالان و بزرگسالان محبوب نیستند و با معلم و یا سایر افراد حرفه‌ای به خوبی کنار نمی‌آیند. (مک کاسپی: ۱۹۹۶ به نقل از کوچکی (۱۳۸۴). از طرفی دیگر، یکی از اهداف عالی نظام رسمی آموزش و پرورش کشور اجتماعی کردن صحیح کودکان و نوجوانان است.

زیرا اجتماعی کردن کودکان موجب ارتقاء سازگاری و عملکرد تحصیلی در آنان می‌گردد. شواهد زیادی دال بر تاثیر گذاری ویژگی‌های رفتار اجتماعی کودکان در سازگاری در مدرسه و عملکرد تحصیلی است (سونگ (۲۰۰۹). تحقیقات نشان داده است که رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان تا حدود زیادی با قرار گرفتن در گروه‌ها صورت می‌پذیرد. با توجه به سبک زندگی امروزه که آپارتمان نشینی و تک فرزندی رواج یافته و حضور کودکان در گروه‌های دوستی کم‌رنگ شده است، این امر رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان را با خطراتی مواجه کرده است از این رو حضور کودک در دوره‌های پیش دبستانی قبل از شروع تحصیل می‌تواند این کمبود را جبران نماید. رشد اجتماعی به کودک کمک می‌کند تا از چگونگی ارتباط با مردم لذت بردن از روابط اجتماعی و روش حفظ این روابط را بیاموزد. با قرار گرفتن در کنار دیگران و برقراری ارتباط، احساس ارزشمند بودن در او قوت می‌گیرد و در نتیجه اعتماد به نفس افزایش می‌یابد. در فعالیت‌های گروهی شرکت می‌جوید و با بسیاری از قوانین اجتماعی رعایت نوبت، احترام گذاشتن به حقوق دیگران رعایت قوانین در بازیها و... آشنا می‌شود کودک به تدریج از طریق ارتباط با دیگران بر مهارت‌های اجتماعی خود می‌افزاید در این دوره دوستان و همبازی‌ها تاثیر بسزایی در رشد اجتماعی کودک دارند محمدلو و همکاران، (۱۳۹۴)

اجتماعی شدن به فرایندهایی اشاره دارد که از طریق آنها فرد بی تجربه مهارت‌ها، الگوهای، رفتاری ارزشها و انگیزه‌های مورد نیاز را فرا گرفته تا در فرهنگی که در آن رشد می‌کند عملکردی شایسته داشته باشد (مک کویی (۲۰۰۷) به باور گروسک و دیویف (۲۰۰۷) اجتماعی شدن خیابان یک طرفه نیست بلکه اعضای جدید گروه اجتماعی نیز در فرایند اجتماعی شدن فعال هستند و در پذیرش مطالبی که اعضای با سابقه تر گروه به آنها ارائه می‌کنند انتخاب. گرند اینکه می‌گوییم کودکان دارای عملیات هستند به این شرکتی فعال در اجتماعی شدن خود دارند و به سادگی از بزرگسالان شکل و قالب نمی‌گیرند (کوار، ۲۰۰۹).

کودکانی که مهارت اجتماعی کافی کسب کرده‌اند در ایجاد رابطه با همسالان و یادگیری در محیط آموزشی موفق تر از کودکانی هستند که فاقد این مهارت هستند؛ چراکه مهارت‌های اجتماعی مطلوب سبب بهبود روابط بین، فردی رشد اجتماعی و استقلال طلبی می‌شود. (آذرینوشان و همکاران (۲۰۱۲) مهارت‌های اجتماعی بخش مهمی از حوزه رشد فردی است و کمبود آن در دراز مدت ضربه شدیدی به کودک وارد می‌کند مانتسون و همکاران، (۲۰۱۰). یکی از مهمترین دستاوردهای دوران کودکی کسب مهارت‌های اجتماعی است. مهارت‌های اجتماعی مجموعه رفتارهای قابل قبولی است که یادگیری آن فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر برقرار کرده و از واکنش‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند. (اکوی و همکاران ۲۰۱۰)

مهارت اجتماعی به وضوح نیازمند آموزش است یادگیری این مهارت‌ها وابسته به بافت و موقعیت خاص فرد است زیرا مهارت‌های اجتماعی مختلفی در موقعیت‌های گوناگون وجود داشته و افراد سالم به دلیل اینکه می‌توانند نشانه‌های اجتماعی را شناسایی و به آنها پاسخ مناسبی دهند، خود را با موقعیت‌های گوناگون وفق می‌دهند اما افرادی که نقص رشدی دارند در طیف گسترده‌ای از رفتارهای اجتماعی با کاستی مواجه می‌شوند، اسمیت و همکاران (۲۰۱۰). به منظور موفقیت و پیشرفت تحصیلی وجود دو مؤلفه هوش و مهارت اجتماعی در کنار یکدیگر ضروری است. متأسفانه امروزه توجه و تأکید بیشتر مدارس به افزایش سطح هوش دانش آموزان متمرکز شده و مهارت‌های اجتماعی ناچیز انگاشته می‌شوند؛ در حالی که تعداد زیادی از کودکان در حالی وارد مدرسه شده که با وجود بهره هوشی مناسب، فاقد مهارت‌های اجتماعی لازم برای پیشرفت تحصیلی هستند، معلمان گزارش می‌کنند که تنها و بزرگترین چالش آنها این است که اکثریت یا همه کودکان فاقد همه یا بعضی از مهارت‌های اجتماعی هستند که برای پیشرفت تحصیلی لازم به نظر می‌رسند. وانت (۲۰۱۱). نتایج پژوهش‌های اخیر حاکی از آن است که ارائه برنامه‌های پیش دبستانی نه تنها موجب افزایش توانایی‌های ذهنی کودک می‌گردد بلکه اثرات درازمدتی را بر سازگاری آنان با محیط کلاس و پیشرفت تحصیلی در دوران دبستان جای می‌گذارد. (حجازی و سیف، ۱۳۹۲).

یکی از برجسته‌ترین رویکردهای بازی درمانی که برای کودکان پیش دبستانی طراحی شده، بازی درمانی با رویکرد شناختی رفتاری است. در این رویکرد تأکید بر مشارکت کودک در درمان، از طریق مورد توجه قراردادن مواردی مانند کنترل خود و دیگران، تسلط و پذیرش مسئولیت مسؤلیت در قبال تغییر رفتار و اکتساب مهارت‌های اجتماعی است. در این نوع شیوه از روش‌هایی مانند خود نظارتی و فنون مدیریت وابستگی از جمله تقویت مثبت، شکل دهی، خاموش سازی و سرمشق دهی استفاده می‌شود که رشد مهارت‌های اجتماعی در راستای سازگاری از جمله اهداف نهایی آن هستند (آذرینوشان و همکاران، ۲۰۱۲).

از دیگر موارد مهم در پرورش رشد اجتماعی کودک پیش دبستانی، شعر، نقاشی کودک از اینکه می‌بیند می‌تواند از خود اثری به جا بگذارد احساس رضایت و اعتماد به نفس کند کاردستی مهارت‌های اجتماعی کار گروهی مشارکت رعایت نوبت اجازه گرفتن در هنگام دست زدن به وسایل (دیگران در او توسعه می‌یابد، آموزش مفاهیم علمی فرصتهایی برای تجربه کردن و آزمایش پیدا میکند؛ در نتیجه احساس استقلال و اعتماد به نفس پیدا می‌کند و قوانین اجتماعی رعایت نوبت انضباط را می‌آموزد. فرصت و صادقیان ۱۳۸۹). برخی از مهارت‌های شناختی که جنبه‌های مهم آموزش مهارت‌های اجتماعی به شمار می‌آیند عبارتند از ادراک، اجتماعی حل مساله خودآموزی بازشناسی شناختی و خود آزمایی (الیس ۱۹۶۲) برخی از مولفه‌های رشد مهارت‌های اجتماعی را از قرار زیر بر می‌شمرد ۱ رشد خودکنترلی دانش آموزان خود کنترلی یعنی فرد کنترل رفتارها، احساسات و غرایز خود را با وجود برانگیختن برای عمل داشته باشد یک کودک با خود کنترلی زمانی را صرف فکر کردن به انتخابها و نتایج احتمالی میکند و سپس بهترین انتخاب را می‌کند فرایز و هوفمن، ۲۰۰۹ با توجه به اینکه آموزش و پرورش پایه و اساس پیشرفت جامعه ی بشری است و دانش آموزان به عنوان هسته ی اصلی این نظام نقش مهمی در بهبود وضعیت جامعه دارند پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به عنوان یک شاخص مهم برای ارزیابی نظام های آموزشی مورد توجه بوده بنابراین شناسایی عواملی که در پیشرفت تحصیلی موثرند، میتواند به یادگیری بهتر دانش آموزان کمک کند یکی از این مفاهیم، مفهوم خود کنترلی می باشد. شاید یکی از جامع ترین اهداف آموزش و پرورش در هر جامعه این است که به دانش آموزان آموزش داده شود تا مسئولیت اعمال خود را بپذیرند؛ مسئولیت پذیری با مفهومی که منبع کنترل و خود کنترلی نامیده میشود، ارتباط دارد دلیسی (۲۰۱۴) خودکنترلی توانایی کنترل امیال، رفتارها و عواطف در مواجهه با تقاضاهای بیرونی است تا بهترین عملکرد در جامعه اتفاق افتد. خود کنترلی اساس رفتاری در دستیابی به اهداف و اجتناب از تکانه منفی میباشد (دلیسی، ۲۰۱۴) در بسیاری از موقعیتهای برونج و دوگانه که فرد باید دست به انتخاب، بزند باید از خود کنترلی استفاده کند فرد برای افزایش تلاش ذهنی باید دارای توان افزایش مهارت‌های خود کنترلی باشد (یوسانی و لارنس، ۲۰۱۴).

۲- خودکارآمدی تحصیلی

دوری انسان درباره خود یکی از نکات مهم در زمینه تحصیلی است. ارزشیابی هر فرد از خود یکی از عوامل مهم در موفقیت اوست، بعد خودکارآمدی تحصیلی که با کوشش و پافشاری در انجام تکالیف به کارگیری راهبردهای شناختی و فراشناختی، خود سازماندهی پایداری در رویارویی با دشواری ها تأثیر خود را در جنبه های گوناگون زندگی افراد بر جای می گذارد متغیری مهم به شمار می رود. (سلیمی و همکاران، ۱۳۹۴) باورهای خودکارآمدی تحصیلی ادراک شده به مهارتهایی که در شخص وجود دارد مربوط نمیشود بلکه به باورهایی همچون مطالعه کردن انجام فعالیت های پژوهشی، پرسیدن سؤال و شرکت در بحثهای کلاسی و غیره اشاره دارد. این افراد با کنجکاو و تلاش می توانند از راه حل‌های مناسب برای حل مشکلات خویش بهره برده و از خود مقاومت بیشتری برای حل مسائل تحصیلی نشان دهند (اصغری و همکاران ۲۰۱۴) (لینت باتلر، ۲۰۱۱) میگوید خودکارآمدی پایین میتواند انگیزش را نابود آرزوها را کم رنگ و در توانایی شخصی تداخل کند، اما کسانی که خودکارآمدی بالایی دارند بر این باورند که میتوانند به طور مؤثر با رویدادها و شرایط برخورد کنند.

فرآیند ارتباط اجتماعی لیبرمن (۲۰۰۱) کنش متقابل اجتماعی را به یک فرآیند مرحله ای که هر مرحله نیازمند یک مجموعه از مهارت‌های متفاوت میباشد تجزیه نموده است. کودک باید بتواند مهارت‌های فرعی موجود در مهارت اجتماعی کلی را بشناسد کودکانی که نقص مهارتی دارند، غالباً بر واکنشهای نامناسب خود اصرار می‌ورزند زیرا از درک اینکه چنین رفتارهایی پیامدهای ناخوشایند دارند عاجزند یا نمیتوانند رفتارهایی را که نتایج مطلوبتری به بار می‌آورند به اجرا در آورند. این مهارت‌ها افراد را در برقراری ارتباط مؤثر با دیگران، مقابله با مشکلات حل تعارض، ابراز وجود همدلی با هم نوعان کسب حمایت اجتماعی سازگاری اجتماعی و بسیاری از توانمندیهای دیگر باری میکنند نادری (۱۳۸۸) شاخصهای اصلی رشد اجتماعی شامل: استقلال یعنی توانایی انجام کارها بدون کمک گرفتن از دیگران است. مسئولیت پذیری: یعنی پذیرفتن وظایف و نقشهایی که جامعه به او محول نموده است. ارتباط و سازگاری: یعنی احساس وحدت اجتماعی و برقراری روابط میان افراد یک اجتماع و همکاری با دیگران. آینده نگری، امیدواری و خوش بینی یعنی اینکه یک فرد یاد بگیرد که تصمیمات آموزش ممکن است در زندگی فردا و سالهای آینده تأثیر بگذارد. میانه روی و خوش طبعی: یعنی متعادل نگه داشتن لذتها کامیابیها و کارها که به وظایف اصلی شخص لطمه نزنند و به حد معمول فرد بتواند به همه کارهایش برسد.

امروزه پیشرفت تحصیلی نیز به عنوان یک شاخص مهم برای ارزیابی نظام های آموزشی مورد توجه قرار گرفته است. علاوه بر این عملکرد تحصیلی همواره برای معلمان ، دانش آموزان ، والدین و نظریه پردازان نیز حائز اهمیت بوده است. برای دانش آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی های علمی آنها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است. شاید به علت همین اهمیت باشد که نظریه پردازان تربیتی بسیاری از پژوهشهای خود را بر شناخت عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی

متمركز کرده‌اند (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸). پنج مشخصه در مدارس وجود دارد که اثرات معناداری بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذارد: رهبری مقتدر، انتظارات بالا، تاکید بر مهارت‌های پایه محیط منظم و ارزیابی منظم و مکرر دانش‌آموزان (به نقل از بیول و میچل ۲۰۱۲) بطور کلی معلمانی که در نظر دانش‌آموزان سخت‌گیرترند، معلمانی که توانایی برقراری سریع نظم را در کلاس درس دارا هستند و به طور منظم از کارهای خود ارزیابی میکنند و به آنچه دانش‌آموز یاد گرفته به درستی واقفند و آگاهی از مهارت‌های آموزشی و اصول تربیتی دارند دولتی و همکاران (۱۳۹۵) شانک ۱۹۸۹ بر این باور است که انتظارات و باورهای معلم از دو جنبه بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر گذار است انتظارات معلم از دانش‌آموزان باعث ادراک این مسأله از سوی دانش‌آموزان می‌شود که سطح تلاش و توانایی او با توقع معلم تناسب دارد یا خیر؟ احساس از وجود یا عدم وجود تناسب بین تلاش و توقع معلم را ادراک میکند کارشکی و همکاران ۲۰۱۳۳ به دلیل اهمیت موضوع تحقیق تاکنون تحقیقات گسترده‌ای در این خصوص انجام شده، از جمله بابا احمدی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به تأثیر آموزش‌های پیش‌دستانی بر میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی پرداختند. نتایج نشان داد دانش‌آموزانی که دوره پیش‌دستانی را گذرانده‌اند در معدل بر سایر دانش‌آموزان برتری دارند. پژوهش‌های نامزی (۱۳۹۵) با هدف بررسی تأثیر آموزش پیش‌دستانی بر رشد رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان پایه اول مقطع ابتدایی در شهرستان کاشمر انجام شده است. نتایج نشان داد که بین مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی و آموزش‌های پیش از دبستان رابطه معناداری وجود دارد و دانش‌آموزانی که از آموزش‌های پیش‌دستانی برخوردار بوده‌اند در مقایسه با دانش‌آموزانی که از چنین آموزش‌هایی بی‌بهره بوده‌اند از مهارت‌های اجتماعی بالاتری برخوردار هستند.

کریمی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی تأثیر دوره پیش‌دستانی بر پیشرفت تحصیلی و نقش آن بر جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی و روانشناسی کودک در مدرسه برای ادامه تحصیل پرداختند، با توجه به ابزار پرسشنامه که در اختیار والدین و معلمان قرار داده شد و همچنین مصاحبه‌ای که از معلم‌های مربوطه و صاحبان نظر در این خصوص به عمل آمد مشخص شد که دانش‌آموزانی که دوره پیش‌دستانی را طی کرده‌اند نسبت به سایر دانش‌آموزان که این دوره را طی نکرده‌اند پیشرفت تحصیلی بهتری داشتند.

دارایی (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان شناخت میزان تأثیر آموزش پیش‌دستانی بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی به این نتیجه رسید که آموزش و پرورش به عنوان اصلی‌ترین محور توسعه و پیشرفت هر جامعه بوده و در این مسیر آموزش پیش‌دستانی یکی از متغیرهای محیطی است که نقش مهمی در رشد و پرورش همه جانبه‌ی کودکان دارد. برنامه‌های این دوره به گونه‌ای تنظیم شده‌اند که زمینه‌های مناسبی را برای رشد در تمامی جنبه‌های جسمی، عاطفی، اجتماعی شناختی و خصوصاً رشد زبان و گفتار فراهم می‌آورند. عصاره و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر آموزش و پرورش پیش‌دستانی بر پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوزبانه پرداخته‌اند. هدف پژوهش، مقایسه پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوزبانه پایه اول که دوره پیش‌دستانی را گذرانده، با دانش‌آموزانی بوده که این دوره را نگذرانده‌اند. نتایج نشان داد که بین دانش‌آموزان دوزبانه پایه اول شرکت‌کننده پیش‌دستانی با دانش‌آموزان فاقد این تجربه، در پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی، تفاوت وجود دارد.

پاکدامن (۱۳۹۲) به بررسی نقش برنامه درسی مراکز پیش‌دستانی و مهدهای قرآنی در مهارت‌های خواندن و یادگیری خود تنظیمی دانش‌آموزان پایه اول دبستان پرداخت، نتایج نشان داد کودکانی که به پیش‌دستانی قرآنی رفته‌اند از توانایی خواندن بالاتری نسبت به بقیه گروهها برخوردارند و برنامه‌های پیش‌دستانی قرآنی بر پیشرفت مهارت‌های خواندن آنان تأثیر مثبتی داشته است.

ژانگ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان آموزش مهارت‌های اجتماعی از طریق داستان و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی کودکان پیش‌دستانی به این نتیجه رسید کودکانی که در تحول قابلیت‌های اجتماعی شکست می‌خورند در معرض مواجه شدن با پیامدهای منفی شامل طرد شدن توسط همسالان، ظهور اختلالات اخراج از مدرسه گوشه‌گیری و عملکرد تحصیلی پایین هستند. سایمن و کاسی گیت (۲۰۱۰) در تحقیقی به نتایج آموزش مهارت‌های اجتماعی در برنامه درسی پیش‌دستانی پرداخته و به این نتیجه رسید که مراکز پیش‌دستان نه تنها اولین محیط آموزشی هستند که کودک به آن وارد میشوند بلکه اولین محیط اجتماعی جدا از خانواده است که مهارت‌های اجتماعی کودکان را شکل میدهند و کودکانی که در روابط اجتماعی دچار مشکل هستند و یا توسط همسالان خود مورد پذیرش واقع نمیشوند در معرض ابتلا به ناهنجاریهای رفتاری عاطفی و تحصیلی قرار دارند.

یافته‌های این تحقیقات بیانگر تفاوت معنادار بین دانش‌آموزانی که دوره پیش‌دستانی را گذرانده و آنان این دوره را طی نکرده‌اند است و آموزش‌های پیش‌دستانی سطح نمرات پیشرفت تحصیلی را بالا می‌برد. همچنین آموزش پیش‌دستانی نقش مهمی در رشد و پرورش همه جانبه‌ی کودکان دارد برنامه‌های این دوره به گونه‌ای تنظیم شده‌اند که زمینه‌های مناسبی را برای رشد در ابعاد جسمی، عاطفی، اجتماعی، شناختی و خصوصاً رشد زبان و گفتار فراهم می‌آورند اما تا کنون تحقیقی در خصوص تأثیر آموزش‌های این دوره بر مهارت‌های اجتماعی که متغیر مهمی برای زندگی در دنیای امروز است صورت نگرفته و

تحقیق حاضر به بررسی این سوال می‌پردازد که آیا مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پایه اول ابتدایی پیش دبستانی رفته با پیش دبستانی نرفته تفاوت معناداری داشته است.

۳- نتیجه گیری

نتایج حاصل از مطالب حاکی از آن است نتایج پژوهش‌های مشابه نیز حاکی از آن است که ارائه برنامه‌های پیش دبستانی نه تنها موجب افزایش توانایی‌های ذهنی کودک می‌گردد بلکه اثرات دراز مدتی را نیز سازگاری آنان با محیط کلاس و پیشرفت تحصیلی در دوران دبستان جای می‌گذارد. از طرفی برای ایجاد پیشرفت در امور زندگی باید دوره‌ی شش ساله اول زندگی توجه خاصی مبذول شود تا زیربنای محکمی برای مراحل بعدی پی‌ریزی گردد، همچنین، آموزش‌هایی می‌بینند که منجر به جدایی آنها از وابستگی خانواده می‌گردد و نیز می‌آموزند که زندگی فقط محصور به خانواده نیست و باید از تجربه‌های دیگران استفاده کنند یکی از مهمترین دستاوردهای دوران کودکی کسب مهارت‌های اجتماعی است این مهارت‌ها مجموعه رفتارهای قابل قبولی است که یادگیری آن فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر برقرار کرده و از واکنش‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند. مشارکت با دیگران، آغازگر رابطه بودن تعریف و تمجید از دیگران، جرأت ورزی مسئولیت‌پذیری همکاری و خودمهارگری رفتارهای آموخته شده و قابل مشاهده که فرد را قادر به برقراری رابطه مؤثر با دیگران می‌سازند اکسوی و همکاران (۲۰۱۰) مهارت اجتماعی را باید آموزش داد و یادگیری این مهارت‌ها وابسته به بافت و موقعیت خاص فرد است زیرا مهارت‌های اجتماعی مختلفی در موقعیت‌ها و تکالیف گوناگون حائز اهمیت است و افراد سالم به دلیل اینکه می‌توانند نشانه‌های اجتماعی را شناسایی کرده و به آنها پاسخ مناسبی دهند، خود را با موقعیت‌های گوناگون وفق می‌دهند اما افرادی که ناتوانی‌های رشدی دارند در طیف گسترده‌ای از رفتارهای اجتماعی با کاستی مواجه می‌شوند.

منابع

۱. اخوان تفتی، مهناز موسوی (۱۳۸۶) بررسی رابطه رشد اجتماعی و رشد زبانی دختران دانش آموز پایه اول، روانشناسی و علوم تربیتی، شماره ۳۷
۲. بابا احمدی، غفار؛ بیژن بنی سرتنگی؛ وحید بابا احمدی و اصغر سعیدی، (۱۳۹۶) تاثیر آموزش پیش دبستانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه اول دومین کنگره سراسری تحول و نوآوری در علوم انسانی، شیراز، موسسه علوم و فناوری خوارزمی
۳. پاکدامن مجید (۱۳۹۲) اثر بخشی مدهای قرآنی و مراکز پیش دبستانی بر رشد مهارت‌های خود تنظیمی و خواندن دانش آموزان پایه اول دبستان .
۴. جعفری، علیرضا (۱۳۹۳) تاثیر بازی بر رشد اجتماعی کودکان پیش دبستانی فصلنامه روانشناسی شماره ۳۲ سال نهم
۵. حجازی، الهه، رستگار، احمد، غلامعلی لوانسانی، مسعود (۱۳۸۸) باورهای هوشی و پیشرفت تحصیلی، نقش اهداف پیشرفت و درگیری تحصیلی پژوهش‌های روانشناختی، شماره ۱۲. صص ۳۷-۴۸
۷. حجازی، الهه؛ سیف، سوسن (۱۳۹۲) تاثیر آموزش پیش دبستانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی. مجموعه مقالات کنگره علمی کودکان پیش دبستانی دولتی
۸. علی اکبر، جمشیدی لاله امین بیدختی علی اکبر (۱۳۹۵) ویژگی‌های بایسته معلمان در بهبود فرآیند یاددهی- یادگیری مدارس هوشمند، نشریه علمی پژوهشی آموزش و ارزشیابی سال نهم، شماره ۳۴
۹. سبحانی نژاد، مهدی، حسینی، اشرف السادات (۱۳۹۳) تاثیر محتوای برنامه درسی خلاقیت محور بر رشد درک خلاق کودکان دوره پیش دبستانی منطقه دو شهر تهران فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، دوره ۳ شماره ۴
۱۰. سرمد، زهره، بازرگان عباس حجازی الهه (۱۳۹۳) روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه
۱۱. سلیمی، جمال؛ یوسفی، ناصر؛ سعیدزاده حمزه (۱۳۹۴) بررسی رابطه بین جو عاطفی خانواده و عالیق حرفه گرایی دانش آموزان؛ نقش واسطه‌های خود کارآمدی روان شناسی مدرسه دوره ۳ شماره ۴
۱۲. سیف، علی اکبر (۱۳۸۹) روانشناسی پرورش نوین (روان شناسی یادگیری و آموزش)، تهران: نشر دوران.
۱۳. شعبانی، حسن (۱۳۸۵) مهارت‌های آموزشی و فنون تدریس جلد اول و دوم، تهران: انتشارات
۱۴. عزیزی، غلام رضا (۱۳۹۴) مقایسه میزان خود راهبردی یادگیری و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مدارس هوشمند و عادی دوره متوسطه شهر شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد مرودشت.

۱۵. عصاره علیرضا احمدی غلامعلی عباس پور حیدر علی (۱۳۹۲) تاثیر آموزش و پرورش پیش دبستانی بر پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش آموزان دو زبانه اول ابتدایی پژوهشهای آموزش و یادگیری (دانشور رفتار) دوره ۲۰ شماره ۳
۱۶. فرصت ، ترانه، صادقیان، نبی اله (۱۳۸۹) آشنایی با راهنمای دوره پیش دبستانی (آمادگی) برای تولید محتوای فعالیت های مراکز آموزشی پیش دبستانی، انتشارات شورا
۱۷. کاکیا، لیلا (۱۳۸۸) بررسی تاثیر آموزش قبل از دبستان بر درک مطلب و سرعت خواندن در پایه اول ابتدایی مدارس قم در سال تحصیلی ۸۵-۸۴

